

De leefvorm van moeders bij de geboorte van een kind: evolutie in het Vlaamse Gewest tussen 1999 en 2007

Martine Corijn

Studiedienst van de Vlaamse Regering

D/2010/3241/451

Samenvatting

In het Vlaamse Gewest nam tussen 1999 en 2007 het aandeel geboorten bij niet-gehuwde moeders sterk toe. Niet-gehuwde moeders bij de geboorte wonen doorgaans met een partner samen. Het aandeel geboorten bij alleenstaande moeders schommelt rond de 10%.

Inleiding

Cijfers van Eurostat wijzen op een verviervoudiging van het aantal buitenechtelijke kinderen in België sinds 1990 (Eurostat). In deze bijdrage preciseren we wat die 'buitenechtelijke' context precies betekent voor kinderen die in het Vlaamse Gewest zijn geboren. De officiële statistieken van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie geven het aantal kinderen geboren binnen en buiten een huwelijk. Meer recent onderscheiden ze ook het aantal kinderen geboren binnen en buiten een verbintenis; hiermee wordt aangegeven of de ouders van de pasgeborenen al dan niet samenwonen. In het Vlaamse Gewest werden in 2007 42% kinderen buiten een huwelijk geboren, doch slechts 11% buiten een verbintenis. Dit verschil geeft aan dat 'buiten een huwelijk geboren' vaak betekent dat kinderen worden geboren binnen een niet-gehuwd samenwonend paar.

Geboorten buiten de context van een huwelijk kwamen in het Vlaamse Gewest lange tijd weinig voor (tabel 1). Ongehuwd samenwonen was immers uitzonderlijk, evenals ongehuwde alleenstaande moeders (Corijn, 2004). In 1970, maar ook nog in 1980, vond 2,5% van alle geboorten plaats buiten de context van een huwelijk. In de jaren 80 kwam hier langzaam verandering in. In 1990 was dit aandeel verdrievoudigd tot 7%. Tien jaar later - in 2000 - was dit aandeel nog eens verdrievoudigd tot 22% van alle geboorten. Maar tevens vonden toen slechts 9,1% van alle geboorten buiten een verbintenis plaats. Met andere woorden, 78% van de geboorten vond plaats binnen een huwelijk, 11% binnen een niet-gehuwd samenwonend paar en 9% bij moeders die niet met een partner samenwoonden. In 2007, amper 7 jaar later dus, was het aandeel geboorten buiten de context van een huwelijk bijna verdubbeld tot 42%. Dit bracht de verhoudingen op 58% bij gehuwden, 31% bij niet-gehuwd samenwonende paren en 11% in een andere context (ADSEI).

Tabel 1 Aandeel geboorten buiten de context van een huwelijk en van een verbintenis, Vlaams Gewest, 1970-2007 (in %)

	1970	1980	1990	2000	2007
Buiten een huwelijk	(2,5)	2,5	7,0	22,3	41,8
Buiten een verbintenis	Nb	nb	nb	9,1	10,8
Aantal geboorten		72.206	69.330	62.571	67.231

() Geen cijfer voor het Vlaamse Gewest beschikbaar, enkel voor België; nb: niet beschikbaar
Bron: ADSEI, Thematische Directie Samenleving

Het is de moeite waard om deze recente snelle ontwikkelingen van naderbij te analyseren. We gebruiken hiervoor de gegevens van de geboorteregistratie van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Deze registratie betreft de geboorten bij vrouwen die in het Vlaamse Gewest wonen en die zich op het grondgebied van het Vlaamse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hebben voorgedaan. Bij deze geboorteregistraties wordt 'door het gemeentebestuur met de hulp van de aangever' (van de geboorte) de burgerlijke staat van de moeder genoteerd, alsook haar gezinstoestand. Bij dit laatste is er enkel de keuze tussen alleenwonend en samenwonend¹. Ook de opleiding van de vader en moeder in termen van de hoogst voltooide opleiding of diploma wordt genoteerd. Het aantal vorige geboorten (van levend- en van doodgeboren kinderen) wordt op een ander formulier door de geneesheer of de vroedvrouw genoteerd. Deze gegevens laten toe de leefvorm van de moeders te schetsen, rekening houdend met de geboorterang van de kinderen.

1. Evolutie tussen 1999 en 2007

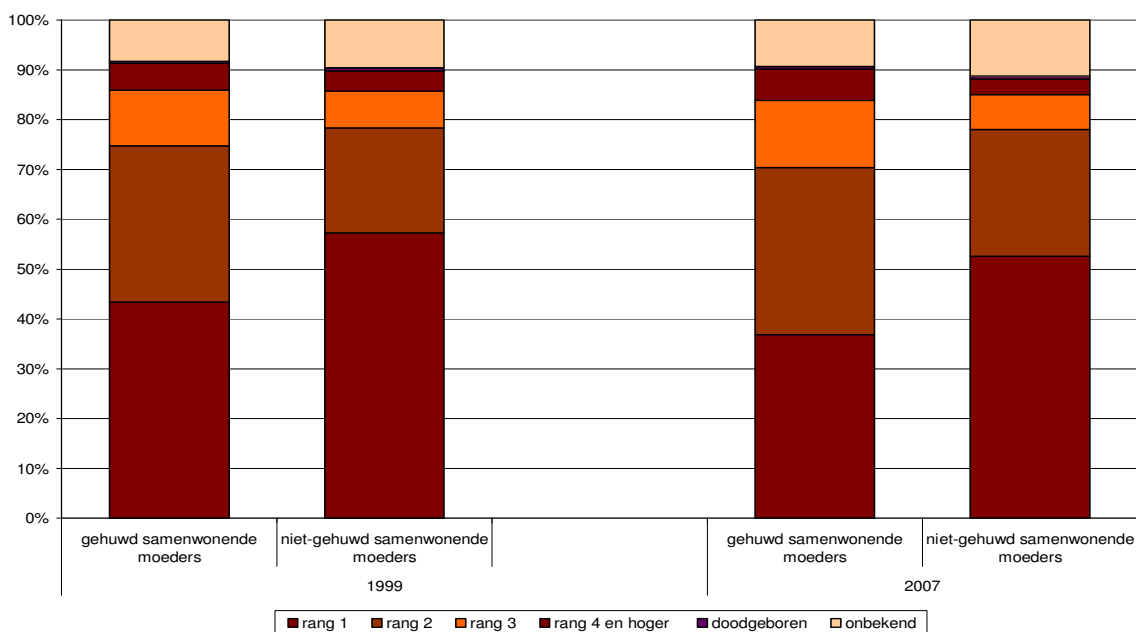
In figuur 1 geven we de verdeling van de *rang* van de geboorten naargelang de moeder gehuwd én samenwonend is of niet op het ogenblik van de geboorte van het kind. We doen dit voor 1999 en voor 2007².

In 1999 waren er van alle geboorten bij de gehuwd samenwonende moeders 43% eerstgeborenen en 31% van rang 2. Bij de geboorten buiten zo een context ging het om respectievelijk 57% en 21%. In 2007 was deze verhouding iets gewijzigd tot respectievelijk 37% en 34% binnen de context van gehuwd samenwonen; tegenover 53% en 25% buiten een dergelijke context. Deze wijzigingen geven aan dat recent iets meer tweede kinderen ook buiten de context van gehuwd samenwonen worden geboren.

¹ Er wordt niet nader gepreciseerd met wie men samenwoont. Het kan ons inziens in principe ook gaan om iemand anders dan de partner.

² De selectie van de jaren houdt verband met de beschikbaarheid van de vroegste en meest recente gegevens in het datawarehouse van de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Figuur 1 Rang van de geboorte, bij de gehuwd samenwonende moeders* en de niet-gehuwd samenwonende moeders, Vlaams Gewest, 1999 en 2007

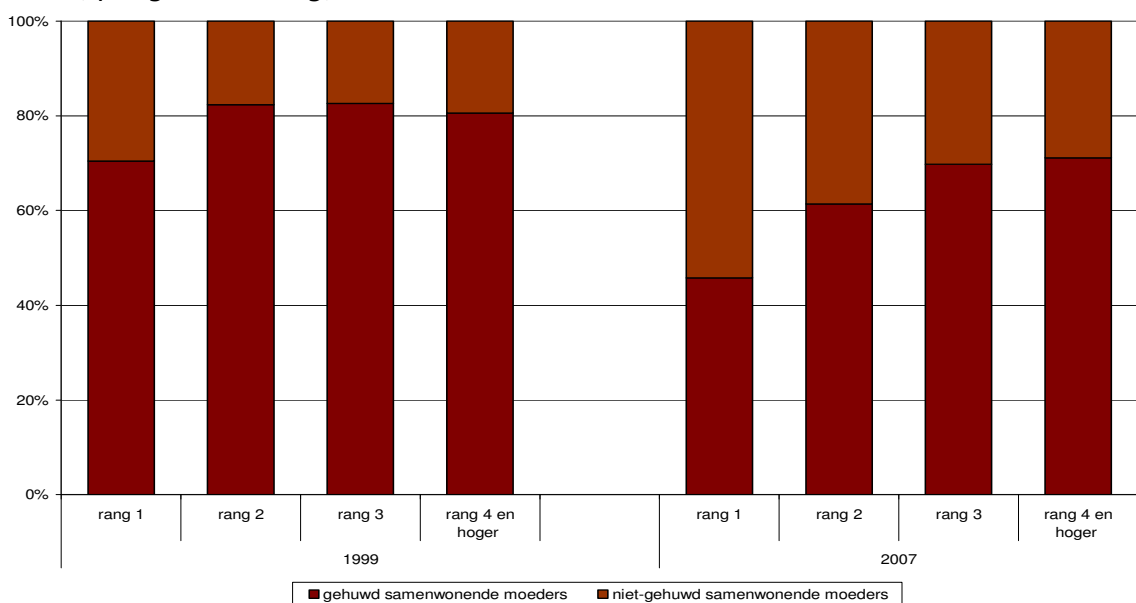

* Exclusief de geboorten bij gehuwde moeders die alleen wonen of waarvan de leefvorm niet gekend is

Bron: Geboorteregistratie, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR

Er trad een opmerkelijke verandering op in de geboorterang van de kinderen geboren buiten de context van gehuwd samenwonen. In figuur 2 schetsen we per geboorterang de verdeling van de geboorten binnen en buiten gehuwd samenwonen. Van alle eerstgeborenen waren er in 1999 29% buiten de context van gehuwd samenwonen geboren. In 2007 zijn dit er 54% geworden. Ook bij de geboorten van tweede rang zien we op relatief korte tijd een sterke stijging van dit soort geboorten van 18% naar 39%. Voor hogere geboorterangen is de stijging iets minder groot.

Figuur 2 Geboorten bij gehuwd samenwonende moeders* en niet-gehuwd samenwonende moeders, per geboorterang, 1999 en 2007

* Exclusief de geboorten bij gehuwde moeders die alleenwonen of waarvan de leefvorm niet gekend is

Bron: Geboorteregistratie, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR

2. Leefvorm van de moeders bij een eerste en tweede geboorte in 1999 en 2007

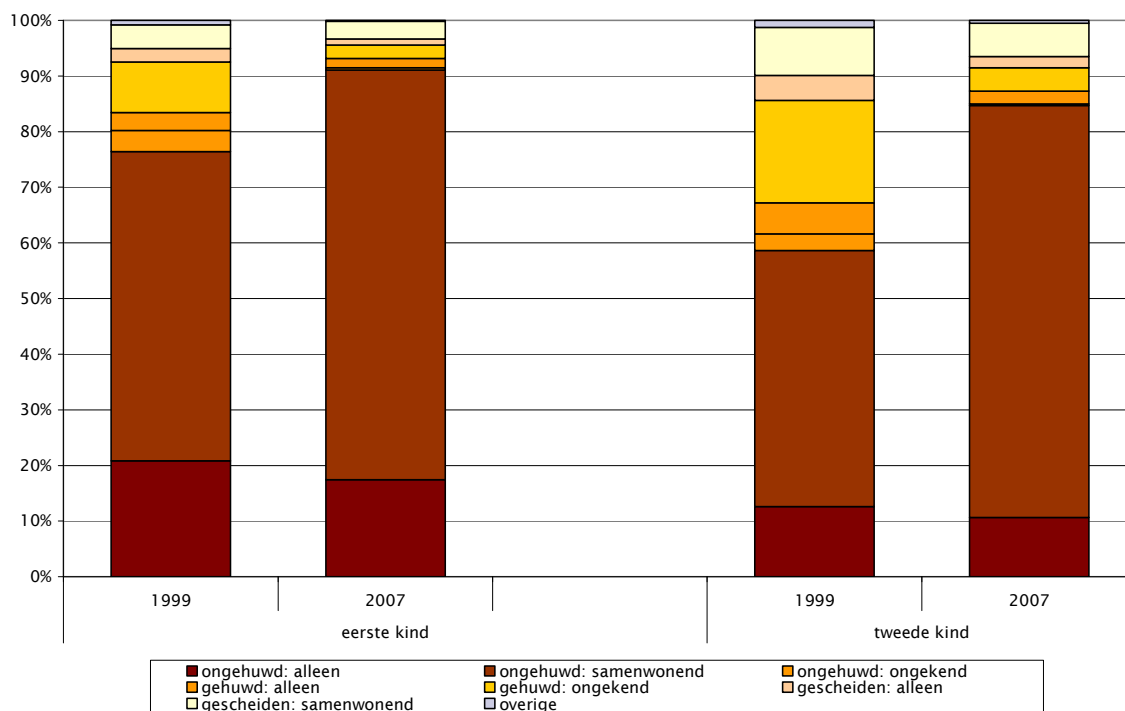
Aangezien de meeste geboorten buiten de context van een gehuwd samenwonende eerste en tweede geboorten zijn (ongeveer 80%) gaan we er hier nader op in.

In 1999 was bij 70% van de eerste geboorten de moeder gehuwd én samenwonend. In 2007 was dit nog bij 46% het geval. In figuur 3 geven we aan wat de burgerlijke staat en de leefvorm van de niet-gehuwd samenwonende moeders bij de eerste geboorte zijn. Het ging in 1999 om 29% van de eerste geboorten en in 2007 om 54%. We doen dit ook voor de geboorten van rang 2; het gaat hier om respectievelijk 18% en 39% van de tweede geboorten.

In eerste instantie stellen we vast dat de kwaliteit van de registratie van de geboorten doorheen de tijd is verbeterd, waardoor het aantal geboorten met ongekende leefvorm sterk is gereduceerd. Deze verbetering is positief maar bemoeilijkt een rechtstreekse vergelijking van de twee gekozen jaren. Waar in 1999 nog bij 778 eerste geboorten de leefvorm van de gehuwde moeder ongekend was, is dit in 2007 gereduceerd tot 401. Dit beïnvloedt uiteraard het aandeel geboorten met gehuwde samenwonende moeders. Het aandeel ongehuwde alleenwonende vrouwen bij de geboorte van een eerste kind is doorheen de tijd lichtjes gedaald (van 21% tot 17%). Ook het aandeel gehuwde vrouwen dat alleen woont bij de geboorte van een eerste kind is gedaald (van 3,3% naar 1,7%). De sterke stijging van het aandeel ongehuwd samenwonende moeders bij de geboorte van een eerste kind komt ook hier naar voor: van 56% naar 74%.

Omgerekend naar de totaliteit van alle eerste geboorten betekent dit dat het aandeel geboorten bij ongehuwd samenwonende moeders gestegen is van 15% naar 40%. Inzake de geboorten van een tweede kind zien we analoge evoluties. Bij alle tweede geboorten is er geen 8%, maar 28% met ongehuwd samenwonende moeders.

Figuur 3 Burgerlijke staat en leefvorm van de niet-gehuwd samenwonende moeders bij de geboorte van een eerste en tweede kind, Vlaams Gewest, 1999 en 2007

Bron: Geboorteregistratie, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR

Sobotka en Toulemon (2008) berekenden voor enkele Europese landen in welke gezinscontext het eerste kind werd geboren bij vrouwen van 20 tot 45 jaar in het begin van de jaren 90. Ze stelden toen een variatie vast van eerste geboorten binnen een eerste huwelijk van 29% (in Zweden) tot 90% (in Italië). In het Vlaamse Gewest werden toen 93% van alle kinderen binnen de context van een (eerste of volgend) huwelijk geboren. In Zweden – de Europese koploper ter zake – werden destijds al 51% eerste kinderen geboren binnen een eerste ongehuwd samenwonen en 13% na een eerste gehuwd of ongehuwd samenwonen. Voor 1999 en 2007 kunnen we voor het Vlaamse Gewest nagaan in welke context eerstgeborenen bij moeders van een analoge leeftijdsgroep plaatsvonden (tabel 2).

Tabel 2 Leefvorm van 20- tot 45-jarige moeders bij de geboorte van een eerste kind, Vlaams Gewest, 1999 en 2007 (in %)

	1999	2007
(Eerste of volgend) huwelijk	72,0	46,8
Samenwonend (ongehuwd)	15,9	40,1
Alleenwonend (ongehuwd)	5,1	8,3
Gescheiden of verweduwd	2,2	2,4
Niet-gekend	4,7	2,5
N	27.836	29.281

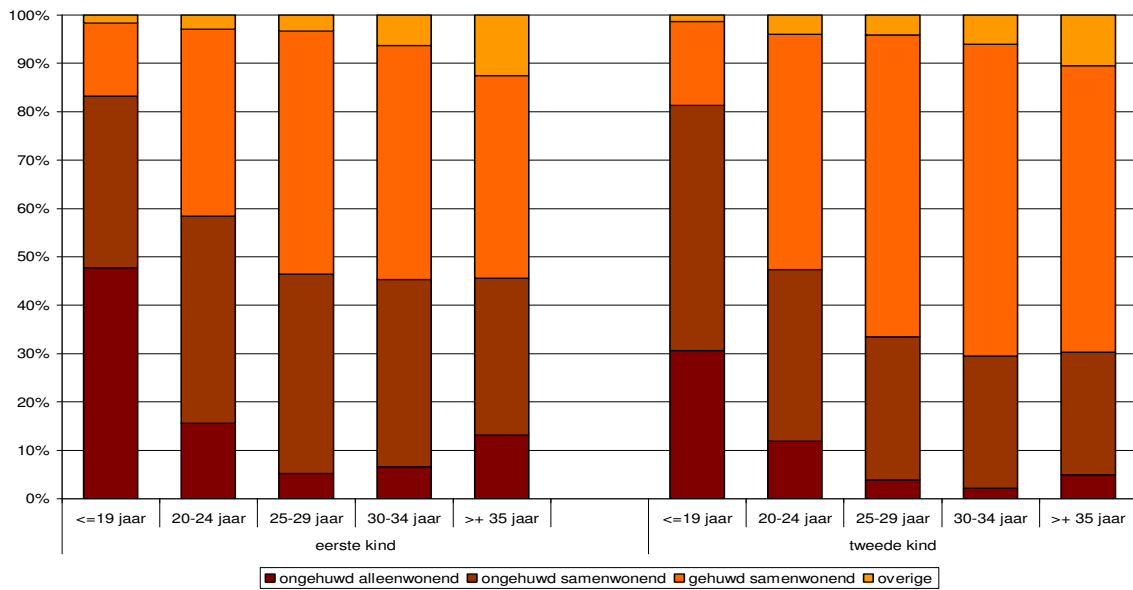
Bron: Geboorteregistratie, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR

In 1999 vonden bij 20- tot 45-jarige moeders 28% eerste geboorten buiten de context van een huwelijk plaats; in 2007 is dit 53% geworden. Het aandeel ongehuwde moeders dat alleenwoont is iets gestegen. Doch het is vooral het aandeel ongehuwde samenwonende moeders dat sterk is gestegen op minder dan 10 jaar tijd. Maar het aandeel van 40% is nog steeds lager dan het Zweedse aandeel uit het begin van de jaren 90.

3. Leefvorm van de moeders naargelang hun leeftijd bij een eerste en tweede geboorte in 2007

In figuur 4 zien we hoe in 2007 de leefvorm van de moeders bij de geboorte van een eerste en een tweede kind verandert naargelang de leeftijd waarop zij het kind krijgen. Bijna de helft (48%) van de moeders jonger dan 20 jaar woont bij de geboorte van een *eerste kind* ongehuwd alleen. Ruim één op drie (35%) woont ongehuwd samen met een partner. Bij de geboorte van een *tweede kind* woont nog 30% van de zeer jonge moeders ongehuwd alleen en woont 50% ongehuwd samen. Van leeftijd 20 tot 34 jaar wonen moeders ongeveer even vaak ongehuwd of gehuwd samen met een partner bij de geboorte van een eerste en een tweede kind. Het is pas vanaf leeftijd 35 dat vrouwen weer iets vaker ongehuwd alleen wonen bij de geboorte van een eerste of een tweede kind. Ook in Nederland zijn de jongste en de oudste moeders niet gehuwd bij de geboorte van een eerste kind (CBS, 2009).

Figuur 4 Leefvorm van de moeders bij de geboorte van een eerste en tweede kind, naar leeftijd, Vlaams Gewest, 2007

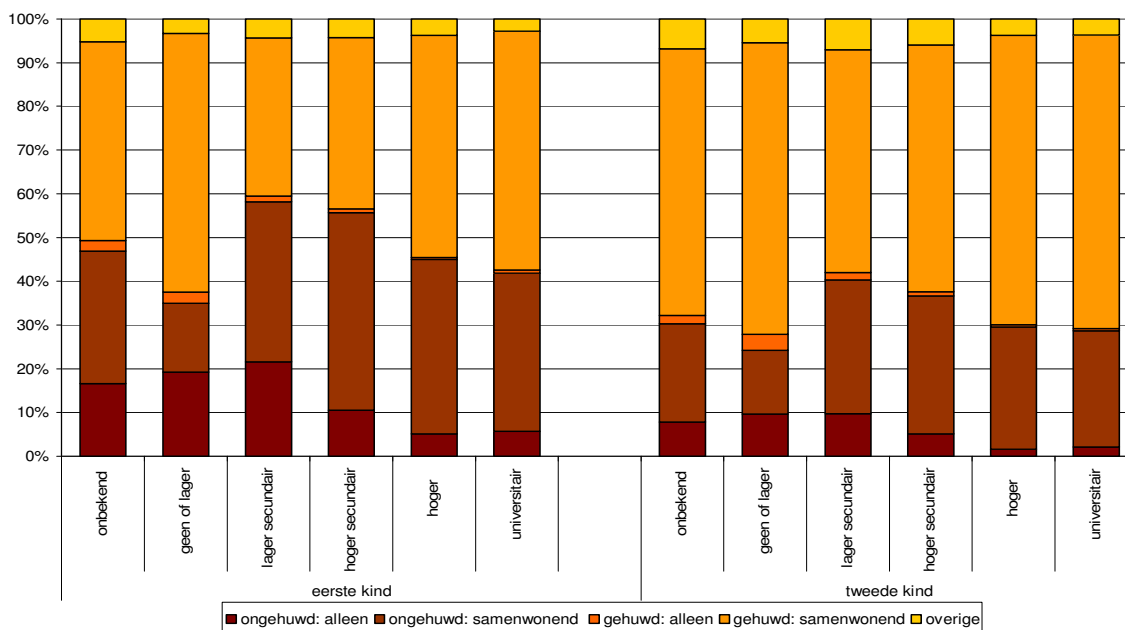
Bron: Geboorteregistratie, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR

4. Leefvorm van de moeders naargelang hun opleidingsniveau bij een eerste en een tweede geboorte in 2007

Nu de groep niet-gehuwd samenwonende moeders zo sterk is toegenomen, rijst de vraag of deze groep zich onderscheidt van de gehuwde samenwonende moeders. De beschikbare gegevens laten toe de moeders te vergelijken volgens hun hoogst bereikte opleidingsniveau. In figuur 5 geven we per opleidingsniveau de leefvorm van de moeders bij de geboorte van een eerste en een tweede kind. De variatie naargelang het opleidingsniveau is groot. Moeders die alleen wonen (gehuwd of ongehuwd) bij de geboorte van een *eerste kind* vinden we terug in de groep met een niet-gekend, een lager of een lager secundair onderwijsniveau. Ongehuwd samenwonende moeders vinden we vooral (45%) terug in de groep van hoger secundair opgeleiden. Het patroon bij de geboorte van een *tweede kind* is vrij analoog. Het ongehuwd samenwonen komt er bijna even vaak voor (30%) in alle opleidingsgroepen behalve in deze met een onbekend of lager opleidingsniveau.

De gegevens laten niet toe na te gaan of de ongehuwde moeders ooit huwen en hoe lang na de geboorte van een (eerste of tweede) kind ze dit doen.

Figuur 5 Leefvorm van de moeders bij de geboorte van een eerste en tweede kind, naar opleidingsniveau, Vlaams Gewest, 2007

Bron: Geboorteregistratie, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR

5. Conclusie

Onderzoek uit verschillende periodes en uiteenlopende landen toont steeds weer aan dat ongehuwde partnerrelaties minder stabiel zijn dan gehuwde partnerrelaties, ook als er kinderen zijn (Manning e.a., 2004; Mortelmans e.a., 2009; CBS, 2009). Scheidingen en echtscheidingen bepalen sterk het welzijn van de betrokken kinderen (zie Van Peer, 2007). Het is belangrijk nauwkeurig op te volgen wat de implicaties van deze recente aanzienlijke veranderingen van de burgerlijke staat en leefvorm van de moeders bij de geboorte van kinderen in het Vlaamse Gewest zijn.

6. Bibliografie

ADSEI, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Thematische Directie Samenleving.

CBS (2009), *Relatie en gezin aan het begin van de 21ste eeuw*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/>

Manning, W.D., Smock, P.J. & Majumdar, D. (2004). The relative stability of cohabiting and marital unions for children. In: *Population Research and Policy Review*, 13, 135-139.

Mortelmans D., Snoeckx, L. & Dronkers, J. (2009). Cross-regional divorce risks in Belgium: culture or legislative system? In: *Journal of Divorce and Remarriage*, 50, 541-563.

Sobotka, T. & Toulemon, L. (2008). Changing family and partnership behaviour: common trends and persistent diversity across Europe, In: *Demographic Research*, 19, 85-138.

Van Peer, C. (red.) (2007). *De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners*. Brussel: SVR-Studie 2007/1.